

Надія Вовк

МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПОЖИВАННЯ В УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Модель сучасного вчителя була створена В. Сластьоніним, потім метод моделювання поширився в психолого-педагогічних дослідженнях (С. Болсун, О. Грейліх, О. Данильчук, А. Моложавенко, В. Пасинок, І. Підласий, Л. Савенкова, Л. Спірін, Н. Смирнова, В. Ширшов та ін.). Проблемі розробки моделі фахівця присвячено роботи С. Батишева, Н. Кузьміної, А. Маркової, Є. Рогова, Г. Суходольського та ін., але, незважаючи на підвищений інтерес дослідників до моделювання, створення моделей фахівців різних галузей, питання щодо моделі підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи залишається розробленим недостатньо.

Отже, метою статті є обґрунтування моделі професійної підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи.

Підготовка спеціалістів у вищій школі в традиційному розумінні є процесом формування професійної компетенції, що разом з предметними знаннями включає психологічну та соціально-психологічну готовність особистості до майбутньої діяльності [1, с. 19]. Кінцевим результатом підготовки (як процесу) є підготовленість чи готовність до чогось, зокрема, щодо освітніх процесів використовуються терміни освіченість (як більш загальний) та навченість (як більш конкретний, предметний).

Моделювання є основною категорією теорії пізнання, на якій ґрунтуються теоретичні й експериментальні методи дослідження. Розробка моделі зумовлена необхідністю вдосконалення процесу підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи та реалізації мети і завдань дослідження.

М. Ярмаченко в «Педагогічному словнику» визначив моделювання як одну з основних категорій пізнання, зауважив, що на ідеї моделювання ґрунтується будь-який метод дослідження – як теоретичний (використовуються різноманітні знакові, абстрактні моделі), так і експериментальний (використовує предметні моделі) [2, с. 323].

У моделі важливе місце посідають *принципи*, які виступають у ролі базових тверджень, нормативних вимог до організації та проведення навчального процесу. Вони є загальним орієнтиром для визначення змісту, засобів, форм, методів організації навчання.

Нами були визначені основні принципи, на які зроблено акцент у

процесі навчання майбутніх учителів технологій щодо готовності до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи, зокрема, принцип взаємодії, принцип суб'єкт-суб'єктних відносин, принцип активності, принцип рефлексії, принцип комфортності, принцип поєднання колективної, групової та індивідуальної роботи, принцип інтеграції. Вважаємо, що вони взаємодіють і доповнюють один одного, а тому повна реалізація цих принципів сприятиме максимально результативному процесу набуття майбутніми вчителями технологій готовності до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи.

Серед підходів до моделювання названої підготовки майбутніх учителів технологій виокремимо наступні: системний, компетентнісний, культурологічний.

Головною метою системи вищої педагогічної освіти є професійна підготовка вчителів високої кваліфікації згідно із соціальним замовленням. Розроблена нами модель розкриває особливості змісту та структури (із яких елементів та етапів складається процес навчання), послідовність, взаємозв'язок усіх складових процесу підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи. Ми виходимо з того, що даний процес є творчим, цілісним і продуктивним.

Відповідно до системного підходу, розробленого Ю. Бабанським, який ми взяли за основу, у структуру моделі в обов'язковому порядку повинні входити такі підструктури: концептуальні (принципи); нормативні (мета, зміст, критерії); технологічні (методи і форми).

Отже, основними структурними компонентами розробленої моделі є: мета, принципи, зміст, методи, форми навчання, етапи підготовки, компоненти і рівні підготовки, результат (див. мал. 1). Усі структурні компоненти моделі спрямовано на формування належного (достатнього та високого) рівнів підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи.

Так, мета – це ідеальне представлення кінцевого результату. Мета виступає системоутворювальним елементом моделі, однією з головних ланок діяльності. Від неї залежать зміст і засоби отримання результатів. Мета розробленої нами моделі – забезпечення належного рівня підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи.

Проведення будь-якого типу занять у вищому навчальному закладі передбачає застосування відповідних *форм навчальної роботи* студентів, кожна з яких має певну методику організації. Основними формами роботи на занятті, які ми будемо використовувати в нашій моделі, є індивідуальна, фронтальна, групова.

На нашу думку, гармонійне поєднання в процесі професійної педагогічної підготовки майбутніх учителів технологій пасивних, активних *методів і прийомів* навчання з педагогічними технологіями сприятиме

змістовому наповненню професійної підготовки взагалі і всіх компонентів готовності зокрема.

Зміст – це єдність основних елементів цілого, його властивостей і зв'язків, виражений у формі й невіддільний від неї. Необхідний *зміст підготовки* майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів структурується в навчальних програмах і тематичних планах різних дисциплін і курсів. Ці документи повинні:

1) чітко відображати специфіку теоретичної та практичної підготовки щодо формування культури споживання в студентів, передбачати глибоку базову підготовку. Цього можна досягти шляхом обґрунтованого переліку й визначення дисциплін, а також оптимального співвідношення теоретичної та практичної підготовки з кожної дисципліни та її обсягом;

2) забезпечувати наступність, систематичність і безперервність процесу навчання, а також створювати умови для якісного засвоєння всього навчального матеріалу. Реалізація цієї вимоги досягається взаємозв'язком дисциплін, послідовністю їхнього вивчення, вибором оптимального співвідношення часу занять і самостійної роботи, правильним чергуванням практичного та теоретичного навчання [3, с. 71].

Зміст підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів пропонуємо реалізувати через навчальні програми дисциплін циклу професійної науково-предметної підготовки, а саме: «Сучасні технології промислового виробництва», «Домознавство», «Методика навчання технологій», спецкурс «Основи споживчих знань». Отже, організація змісту передбачає формування ґрунтовних теоретичних знань і практичних споживчих умінь та навичок. Зміст навчання у вищому навчальному закладі підпорядковується загальній меті підготовки майбутніх учителів технологій.

Реалізація нашої моделі підготовки передбачає *поетапну організацію* навчальної діяльності:

I етап – *організаційно-підготовчий* – спрямований на здійснення організаційних заходів щодо підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи. Мета цього етапу – перевірити сформованість знань, умінь та навичок щодо формування культури споживання в учнів у професійній діяльності майбутніх учителів технологій.

II етап – *змістово-процесуальний* – забезпечує перетворення об'єктів у результат, що відповідає меті, а саме, підготовку майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів у професійній діяльності. Мета цього етапу – формування в студентів базових знань, умінь та навичок у галузі культури споживання та особливостей впровадження споживчої освіти в навчально-виховний процес освітньої галузі «Технології» під час підготовки майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів.

Центральне місце змістово-процесуального етапу підготовки майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів посідає спецкурс «Основи споживчих знань», мета якого полягає у вихованні в студентів грамотної споживчої поведінки та правової культури, засвоєння системи науково-педагогічних, науково-технічних та науково-інформаційних знань, а також національних і загальнокультурних цінностей сфери споживання товарів і послуг, що сприятимуть становленню професійної компетенції, яка є адекватною самореалізацією в різних сферах діяльності: сімейно-побутовій, професійній та творчій.

III етап – *рефлексивно-творчий* – передбачає творче залучення студентів до формування культури споживання в учнів на уроках технологій та самостійної творчої роботи із застосуванням педагогічних технологій для забезпечення спрямованості на освіту й самоосвіту протягом життя. Цей етап має за мету систематизацію набутих знань, умінь та навичок у контексті творчого застосування комплексу споживчих знань у майбутній педагогічній діяльності, для чого необхідно розв'язати такі завдання: у системі виконання самостійних творчих завдань підвищити підготовленість майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів під час педагогічної практики.

Особистий теоретико-практичний потенціал майбутнього вчителя технологій повинен становити належний рівень сформованості всіх компонентів підготовки до здійснення певної педагогічної діяльності. Особлива увага приділяється розвитку мотиваційної сфери, досягненню максимального рівня опанування когнітивним, ціннісно-смісловим та діяльнісним компонентом.

Під поняттям «підготовка майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи» ми розуміємо процес становлення в учителя системи компетентностей, необхідних для формування в учнів культури споживання та проведення занять з технології.

Для досягнення поставленої мети найбільш значущими компетентностями ми вважаємо:

– предметну – сукупність знань, умінь та характерних рис у межах змісту дисципліни «Технології»;

– методичну – сформованість системи дидактико-методичних споживчих знань і вмінь з окремих розділів та тем предмета, окремих етапів навчання й досвіду їхнього застосування, спроможність ефективно розв'язувати стандартні та проблемні методичні завдання споживчої освіти;

– самоосвітню – якість особистості педагога, що характеризується здатністю та готовністю до безперервної освіти в професійній сфері, зокрема в галузі споживчої освіти, що набуває особливого значення в умовах їхнього постійного й бурхливого розвитку та неперервності системи навчання фахівця;

Рис. 1. Модель підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи:

1) споживча – здатність учителя технологій орієнтуватися в просторі споживання товарів і послуг, отримувати дані та відомості про особливості споживання товарів і послуг та раціонально їх використовувати відповідно до власних потреб і вимог суспільства; 2) культурна – сприяння розвитку творчості, інноваційному мисленню та споживацтву, підвищення та поширення рівня активності в навчанні, отримання споживчих знань тощо.

Результатом реалізації моделі є готовність майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи на належному рівні, що передбачає засвоєння всіх компонентів підготовки.

Отже, підготовка майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів має бути спрямована на активний пошук інноваційних форм, методів, що стимулюють розвиток інтелектуальних сил, ініціативи, творчого потенціалу особистості, становлення готовності до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волкова Н. П. Модель підготовки майбутніх учителів до професійно-педагогічної комунікації [Електронний ресурс] / Н. П. Волкова // Проблеми сучасної педагогічної освіти : збірник наукових праць. – 2005. – Ч. 1. – Вип. 8. – [Цит. 2011, 10 січня]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2005_8_1/doc_pdf/volkova.pdf.
2. Педагогічний словник / за редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М. Д. – К. : Педагогічна думка, 2001.
3. Ткачук С. І. Особливості професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів технологічної освіти до інноваційної педагогічної діяльності [Електронний ресурс] / С. І. Ткачук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : збірник наукових праць. – К. ; Вінниця, 2010. – Вип. 24. – [Цит. 2010, 10 грудня]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Sitimn/2010_24/Osoblivositi_profesiino_pedagogicnoi_pidgotovku.pdf.